

Verksamhetsredogörelse 2013

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd
Medical Responsibility Board

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd
Postadress/Postal address: P.O. Box 2218, SE-103 15 Stockholm, Sweden
Besöksadress/Visiting address: Birger Jarlsgatan 16
Telefon/Phone: +46 (0)8 700 08 00 Fax: +46 (0)8 700 09 88
E-post/E-mail: hsan@kammarkollegiet.se
Internet: www.hsan.se

INNEHÅLL

VERKSAMHETSREDOGÖRELSE – KALENDERÅRET 2013

1. HSAN:s uppgifter
2. Verksamheten och resultatet av verksamheten
 - 2.1 Inkomna och avgjorda ärenden
 - 2.2 Om de avgjorda ärendena
 - 2.2.1 På vilka grunder har beslut om behörighetsåtgärder meddelats?
 - Prövotid
 - Återkallelse av legitimation
 - 2.3 Överklagandefrekvens
 - 2.4 Handläggningstider
 - 2.5 Ärendebalans
 - 2.6 Kostnaden för verksamheten
3. Övrig information
4. Beslut om verksamhetsredogörelse för kalenderåret 2013

1 HSAN:s uppgifter

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds (i det följande omnämnd som HSAN, ansvarsnämnden eller nämnden) uppgifter regleras i förordningen (2011:582) med instruktion för Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (instruktionen).

Enligt 1 § första stycket instruktionen ska HSAN pröva ärenden enligt 8 kap. 1-12 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, dvs. s.k. behörighetsfrågor avseende legitimerad personal inom hälso- och sjukvården. Den närmare innebörden av detta är att HSAN prövar följande frågor.

- prövotid
- återkallelse av legitimation
- återkallelse av annan behörighet
- begränsning av förskrivningsrätt
- ny legitimation samt
- ny behörighet

Sedan den 1 juni 2013 är ansvarsnämnden också motpart i förvaltningsdomstol till den yrkesutövare som överklagat ansvarsnämndens eller en domstols beslut enligt 8 kap. 12 § PSL.

Enligt övergångsbestämmelserna till PSL ska lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) även efter patientsäkerhetslagens ikraftträdande den 1 januari 2011 tillämpas vid prövning av fråga om disciplinpåföljd efter återförvisning från domstol. Detta innebär att HSAN fortfarande, under vissa förutsättningar, prövar frågan om disciplinpåföljd, dvs. varning eller erinran, för personal inom hälso- och sjukvården.

Enligt 1 § andra stycket instruktionen ska HSAN medverka till att stärka patientsäkerheten inom hälso- och sjukvården inklusive tandvården.

Enligt 6 § instruktionen ska HSAN senast den 22 februari varje år lämna en redogörelse till regeringen om sin verksamhet under det senaste kalenderåret samt om kostnaderna för verksamheten. Redogörelsen om kostnaderna för verksamheten lämnas separat av Kammarkollegiet. Förevarande redogörelse omfattar således enbart själva verksamheten under kalenderåret 2013.

2 Verksamheten och resultatet av verksamheten

2.1 Inkomna och avgjorda ärenden

Verksamheten vid HSAN är helt och hållet efterfrågestyrd, dvs. styrs av antalet inkomna anmälningar och ansökningar. Anmälan kan göras av Socialstyrelsen (t.o.m. den 31 maj 2013), Inspektionen för vård och omsorg (fr.o.m. den 1 juni 2013, i det följande omnämnd som IVO eller Inspektionen), Justitieombudsmannen (JO) och Justitiekanslern (JK). Ansökan om ny legitimation m.m., återkallelse av legitimation, begränsning av förskrivningsrätt samt prøvotid kan göras av den yrkesutövare som saken gäller. HSAN kan inte på eget initiativ ta upp frågor som rör personalen inom hälso- och sjukvården.

Vid årets början uppgick antalet balanserade ärenden till 63. Under år 2013 har det till HSAN kommit in totalt 135 ärenden. Vilken typ av ärenden det handlar om framgår av tabell 1, där även motsvarande siffror avseende år 2012 redovisas.

Tabell 1 Inkomna ärenden

	2011	2012	2013
Föreläggande om läkarundersökning ¹	2	2	4
Prövotid	7	48	42
Återkallelse av legitimation på talan av Sos/IVO ²	15	51	42
Återkallelse av legitimation på egen begäran	4	8	8
Återkallelse av förskrivningsrätt på talan av Sos	3	10	15
Återkallelse av förskrivningsrätt på egen begäran	3	10	4
Ansökan om ny legitimation	23	20	17
Ansökan om ny förskrivningsrätt	9	9	9
Från domstol återförvisade disciplinärenden	19	5	0
Övrigt	1	4	1
Totalt antal inkomna ärenden	86	167	135

Som framgår av tabell 1 överstiger antalet yrkade behörighetsåtgärder antalet ärenden år 2013. Det beror på att i ett ärende kan det finnas flera yrkanden. Av de under år 2013 inkomna ärendena har 96 ärenden sin grund i anmälningar från Socialstyrelsen/Inspektionen. Av de 42 anmälningarna om återkallelse av legitimation avser 2 anmälningar återkallelse med stöd av 8 kap. 5 § PSL.³

I tidigare årsredovisningar har HSAN redovisat utvecklingen såvitt gäller antalet anmälningar från Socialstyrelsen. I tabell 2 nedan har siffrorna avseende åren t.o.m. 2010 hämtats ur tabell 2 i HSAN:s årsredovisning för verksamhetsåret 2010.

¹ Som enda yrkande i anmälan. Därutöver har föreläggande om läkarundersökning yrkats i ytterligare 3 anmälningar, men då i kombination med ett huvudyrkande om interimistisk återkallelse av legitimation/förskrivningsrätt. Dessa ärenden redovisas i statistiken under huvudyrkandet.

² Socialstyrelsen (Sos) t.o.m. den 30 maj 2013, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) fr.o.m. den 1 juni 2013.

³ Legitimation ska återkallas om en person, som fått sin legitimation i Sverige på grund av auktorisation i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz, har förlorat sin auktorisation i den andra staten, dvs. det land där ursprungslegitimationen utfärdats.

Tabell 2 Anmälningar från Socialstyrelsen/Inspektionen för vård och omsorg*

	Behörighets- anmäln.	Disciplin-/ behörighets- anmäln.	Totalt antal anmälningar från Sos/IVO
1998	51	5	56
1999	25	3	28
2000	22	2	24
2001	28	6	34
2002	33	8	41
2003	39	16	55
2004	44	11	55
2005	54	9	63
2006	44	18	62
2007	67	17	84
2008	48	19	67
2009	67	21	88
2010	66	9	75
2011	27	-	27
2012	111	-	111
2013	96	-	96

*Inspektionen för vård och omsorg tog över Socialstyrelsens roll som anmälare till ansvarsnämnden den 1 juni 2013.

Ärendena avgörs genom slutliga beslut. I vissa ärenden fattas dock även beslut under handläggningen, dvs. delbeslut. Fördelningen mellan de olika beslutstyperna under åren 2011, 2012 och 2013 framgår av tabell 3.

Tabell 3 Fördelningen slutliga beslut – delbeslut

	2011	2012	2013
Antal slutliga beslut	141	131	139
Antal delbeslut	8	19	19*
Totalt antal beslut	149	150	158

*Därutöver har 7 delbeslut i handlägningsfrågor meddelats.

I vissa ärenden anför Socialstyrelsen/Inspektionen alternativa yrkanden, t.ex. återkallelse av legitimation alternativt prövotid. Beslut i ett sådant ärende redovisas i ansvarsnämndens diarium under den behörighetsåtgärd som nämnden fattat beslut om. I tabell 4 redovisas vilka typer av ärenden ansvarsnämnden har avgjort genom slutligt beslut eller delbeslut under åren 2011, 2012 och 2013.

Tabell 4 Vilka frågor har HSAN under 2013 fattat slutligt beslut/delbeslut om?

	2011	2012	2013
Föreläggande om läkarundersökning ⁴	6	2	3
Prövotid	26	24	53
Återkallelse av legitimation på talan av Sos/IVO ⁵	23	46	45
Återkallelse av legitimation på egen begäran	5	8	6
Återkallelse av förskrivningsrätt på talan av Sos/IVO ⁶	8	9	12
Återkallelse av förskrivningsrätt på egen begäran	3	7	4
Ansökan om ny legitimation	23	24	15
Ansökan om ny förskrivningsrätt	12	11	8
Från domstol återförvisade disciplinärenden	42	7	0
Avskrivna ärenden	1	6 ⁷	11
Avvisade ärenden ⁸	0	6	0
Övrigt	0	0	1
Totalt	149	150	158

2.2 Om de avgjorda ärendena

Enligt patientsäkerhetslagen ska beslut i behörighetsärenden som huvudregel fattas av nämnden. Ordföranden får dock, med vissa i lagen angivna undantag, ensam fatta beslut

1. i frågor som innebär att ett ärende inte avgörs i sak,
2. om återkallelse på egen begäran av legitimation eller behörighet, och
3. om återkallelse av legitimation då den legitimerade inte följt ett föreläggande om läkarundersökning.

HSAN:s verksamhet dominerades till och med utgången av år 2010 av disciplinärenden. Den absoluta huvuddelen av dessa ärenden avgjordes genom s.k. ordförandebeslut, dvs. av ordföranden ensam. Endast en mindre del (så gott som alla behörighetsärenden, de disciplinärenden i vilka påföljd kunde komma i fråga samt de disciplinärenden som gällde en fråga av principiell beskaffenhet) avgjordes av nämnden. I och med att hanteringen av patientklagomål den 1 januari 2011 överförts till Socialstyrelsen, och sedan den 1 juni 2013 till Inspektionen, är relationen ordförandebeslut/nämndbeslut numera den omvända. Utvecklingen framgår av tabell 5.

⁴ Som enda yrkande i ett ärende. Därutöver har läkarundersökning yrkats i kombination med yrkande om interimistisk återkallelse av legitimation eller begränsning/indragning av förskrivningsrätt. Dessa ärenden redovisas i statistiken under det mera ingripande yrkandet.

⁵ Inklusivt interimistisk återkallelse av legitimation.

⁶ Inklusivt interimistisk återkallelse av förskrivningsrätt.

⁷ Ärenden i vilka ändamålet med talan har förfallit.

⁸ Ärenden i vilka talan har väckts av en enskild som saknar behörighet att föra talan eller avser en fråga som ligger utanför ansvarsnämndens behörighetsområde.

Tabell 5 Beslutstyp

	2010	2011	2012	2013
Nämndbeslut	644	135	126	137
Ordförandebeslut	3 959	14	24 ⁹	21 ⁹
varav prövning i sak	2 704	11	12	10
respektive avskrivna/avvisade	1 255	3	12	11
Totalt antal beslut	4 603	149	150	158
Andel nämndbeslut %	14	91	84	87
Andel ordförandebeslut %	86	9	16	13

Som framgår av tabell 5 är andelen ordförandebeslut under år 2013 i princip oförändrat jämfört med år 2012.

I tidigare års årsredovisningar har redovisats att en mycket hög andel av anmälningarna från Socialstyrelsen lett till bifall av styrelsens yrkanden. Antal prövade behörighetsärenden, initierade av Socialstyrelsen/Inspektionen, och andelen bifall i denna grupp under 2013 framgår av tabell 6.

Tabell 6 Prövade behörighetsärenden, initierade av Socialstyrelsen/Inspektionen

	2010	2011	2012	2013
Antal prövade behörighetsärenden	67	63	85	112
Antal bifall	64	54	75	99*
Andel bifall %	95	86	88	89
Andel avslag %	5	14	12	11

*Inklusive ärenden där yrkanden delvis bifallits.

Antal behörighetsingripanden i form av återkallade legitimationer, begränsning eller indragning av förskrivningsrätt och beslutade prövotider framgår av tabell 7 nedan. I tabellen redovisas också vilka yrkeskategorier som blivit föremål för de olika åtgärderna och i vilken omfattning.

Tabell 7 Återkallade legitimationer samt övriga beslutade behörighetsåtgärder¹⁰

	2010	2011	2012	2013
Återkallade legitimationer				
Läkare	10	7	20	25
Sjuksköterskor och barnmorskor	7	13	26	14
Tandläkare	1	2	2	2
Övriga	1	2	2	5
Totalt	19	24	50	46
Begränsning/återkallelse av förskrivningsrätt				
Läkare	17	8	14	12
Tandläkare	0	1	2	3
Totalt	17	9	16	15

⁹ Därutöver har det år 2012 fattats tre ordförandebeslut avseende frågan om muntlig förhandling och år 2013 fattats sju ordförandebeslut i handläggningsfrågor, därav ett beslut avseende frågan om muntlig förhandling.

¹⁰ Inklusiva interimistiska behörighetsåtgärder

	2010	2011	2012	8 (13) 2013
Prövotid				
Läkare	8	6	6	12
Sjuksköterskor och barnmorskor	24	15	17	27
Tandläkare	5	2	2	4
Övriga	1	1	1	5
Totalt	38	24	26	48
Summa behörighetsåtgärder	74	57	92	109

2.2.1 På vilka grunder har beslut om behörighetsåtgärder meddelats?

Prövotid

Beslut om prövotid kunde före år 2011, med stöd av lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) fattas på någon av följande grunder:

Grund 1	oskicklighet eller olämplighet om varning inte framstår som en tillräckligt ingripande åtgärd
Grund 2	sjukdom eller någon liknande omständighet (framför allt missbruk) som innebär att det kan befaras att yrkesutövaren inte kommer att kunna utöva sitt yrke tillfredsställande

PSL:s bestämmelser om prövotid innehåller flera grunder för prövotid. Förändringarna, som trädde i kraft 2011, innebär en kodifiering av tidigare praxis. Detta föranleder från och med samma år att ytterligare två grunder redovisas i förevarande sammanhang, nämligen följande.

Grund 3	brott som begåtts i eller utanför yrkesövningen och som är ägnat att påverka förtroendet för yrkesutövaren
Grund 4	yrkesutövaren har uppsåtligt eller av oaktsamhet brutit mot någon föreskrift av väsentlig betydelse för patientsäkerheten

På vilka grunder beslut om prövotid har fattats under de år prövotidsinstitutet funnits framgår av tabell 8. Redovisningen av grunderna 3 och 4 avser åren 2011 - 2013.

Tabell 8 Grunderna för beslutade prövotider

	Grund 1 (oskicklighet, olämplighet)	Grund 2 (sjukdom, missbruk)	Grund 1 alt. grund 2	Grund 3 (brotts- lighet)	Grund 4 (brutit mot föreskrift)	Totalt antal beslut resp. år
1999	0	3	0			3
2000	1	4	2			7
2001	1	8	1			10
2002	5	12	0			17
2003	4	15	2			21
2004	2	20	0			22
2005	2	22	0			24
2006	4	23	1			28
2007	5	27	0			32
2008	10	17	0			27
2009	3	37	1			41
2010	3	34	1			38
2011	4	18	0	2	0	24
2012	1	19 ¹¹	0	4	0	24
2013	13	31	0	7	2	48*
Totalt	58	290	8	13	2	366

*Inklusive 5 beslut med dubbla grunder, nämligen grunderna 1+3, 1+4 och 2+3 (3 beslut).

Återkallelse av legitimation

En legitimation kunde fram till år 2011, enligt LYHS, återkallas på någon av följande grunder:

Grund 1	grov oskicklighet (i praktiken så gott som uteslutande missbruk av förskrivningsrätten eller tandläkare som gör sig skyldiga till omfattande felbehandlingar) eller uppenbar olämplighet (i praktiken brottslighet utanför tjänsteutövningen)
Grund 2	sjukdom eller liknande omständighet (liknande omständighet avser i praktiken framför allt missbruk)
Grund 3	på egen begäran
Grund 4	vid ny oskicklighet under pågående prövotid
Grund 5	om en ”ursprungslegitimation” har återkallats
Grund 6	om yrkesutövaren förelagts att låta sig läkarundersökas och inte följer föreläggandet

När det gäller patientsäkerhetslagens bestämmelser om återkallelse av legitimation är förhållandet detsamma som beträffande bestämmelserna om prövotid, nämligen att tidigare praxis har kodifierats. Detta föranleder en förändrad struktur på redovis-

¹¹ I 2 av dessa fall har yrkesutövaren till följd av sjukdom/missbruk inte heller följt en tidigare beslutad prövotidsplan.

ningen i förevarande sammanhang. Statistiken för år 2010 redovisas separat i tabell 9 och därefter, efter angivande av grunderna enligt PSL, i tabell 10 statistiken för åren 2011 - 2013.

Tabell 9 Grunderna för återkallelse av legitimationer år 2010

	2010
Grund 1 (grov oskicklighet/uppenbar olämplighet)	5
Grund 2 (sjukdom/missbruk)	7
Grund 3 (egen begäran)	3
Grund 4 (prövotid + ny oskicklighet)	0
Grund 5 ("ursprungslegitimation" återkallad)	0
Grund 6 (låter sig ej läkarundersökas)	1
Grund 7 (kombination grund 1 och 2)	3
Grund 8 (kombination grund 1, 2 och 4)	0
Totalt antal återkallelser	19

Enligt PSL kan en legitimation att utöva yrke inom hälso- och sjukvården återkallas på någon av följande grunder.

Grund 1	grov oskicklighet
Grund 2	sjukdom eller liknande omständighet (liknande omständighet avser i praktiken framför allt missbruk)
Grund 3	egen begäran
Grund 4	under pågående prövotid har ny prövotidsgrundande händelse inträffat
Grund 5	en "ursprungslegitimation" har återkallats
Grund 6	yrkesutövaren som förelagts att låta sig läkarundersökas har inte följt föreläggandet
Grund 7	grov brottslighet i eller utanför yrkesutövningen
Grund 9	uppenbar olämplighet (t.ex. att hålla sig undan Socialstyrelsens tillsyn)
Grund 10	underlåtenhet att följa beslutad prövotidsplan

Tabell 10 Grunderna för återkallelse av legitimationer åren 2011 - 2013

	2011 ¹²	2012	2013
Grund 1 (grov oskicklighet)	1	4	6
Grund 2 (sjukdom/missbruk)	9	22	13
Grund 3 (egen begäran)	5	8	6
Grund 4 (prövotid + ny prövotidsgrundande händelse)	1	0	0
Grund 5 ("ursprungslegitimation" återkallad)	3	4	1
Grund 6 (låter sig ej läkarundersökas)	1	0	0
Grund 7 (grov brottslighet)	3	10	18*
Grund 8 (uppenbar olämplighet)	1	2	1
Grund 9 (ej följt beslutad prövotidsplan)	0	0	1
Totalt antal återkallelser	24	50	46

*Därav ett ärende med stöd av LYHS, grund 1.

Av de redovisade siffrorna framgår att de vanligaste grunderna för återkallelse av

¹² Siffrorna för år 2011 har bearbetats för att passa in i den nya strukturen.

en legitimation är **grund 2**, dvs. sjukdom eller liknande omständighet (med liknande omständighet avses i praktiken missbruk) och **grund 7**, dvs. grov brottslighet. Återkallelse på sistnämnda grund redovisades tidigare (före år 2011) under grunden ”uppenbar olämplighet”, dvs. grund 1 i tabell 9.

2.3 Överklagandefrekvens

Ansvarsnämndens beslut kan överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm vars domar i sin tur kan överklagas till Kammarrätten i Stockholm. Högsta instans är Högsta förvaltningsdomstolen. För prövning i såväl Kammarrätten som Högsta Förvaltningsdomstolen krävs prövningstillstånd. Av tabell 11 framgår i vilken utsträckning HSAN:s beslut överklagas.

Tabell 11 Överklagandefrekvens

	2010	2011	2012	2013
Antal beslut	4 563	149	150	158
Antal överklagade beslut	1 151	45	44	34
Andel överklagade beslut - %	25,2	30,2	29,3	21,5

Av tidigare årsredovisningar framgår att överklagandefrekvensen har legat relativt stabilt över tiden (24-27 procent). Den omständigheten att ansvarsnämndens verksamhet numera är begränsad till behörighetsärenden har, som framgår av tabell 11, inte påverkat överklagandefrekvensen nämnvärt.

2.4 Handläggningstider

Tabell 12 Genomsnittliga handläggningstider (i månader)

	2010	2011	2012	2013
Samtliga typer av beslut	7,6	3,7	4	5,8

Av tabell 12 framgår att handläggningstiderna under 2011 minskade väsentligt. Denna utveckling kan sannolikt till största delen förklaras av HSAN:s numera begränsade uppdrag och begränsade ärendemängd. Handläggningstiden har därefter ökat.

2.5 Ärendebalans

Vid årets ingång uppgick antalet ärenden i balans till 63. Vid årets utgång uppgick motsvarande siffra till 61 enligt följande.

Tabell 13 Ärendebalans per den 31 december 2013

Ingående balans 2013-01-01	63
Inkomna ärenden 2013	135
Slutligt avgjorda ärenden 2013	137
Utgående balans 2013-12-31	61

2.6 Kostnaden för verksamheten

HSAN:s verksamhet är helt anslagsfinansierad och kostnaderna bestrids av Kammarkollegiet. Kostnaderna uppgick år 2013 till 3 556,9 tkr. Den genomsnittliga styckkostnaden per avgjort (slutligt beslut/delbeslut) ärende uppgår därmed till 21 557 kronor. Utvecklingen de senaste åren framgår av tabell 15.

Tabell 15 Genomsnittlig kostnad per avgjort ärende

	2010	2011	2012	2013
Totala kostnader <i>tkr</i>	32 252	8 940	2 971	3 557
Kostnad per avgjort ärende <i>kr</i>	7 068	60 002	19 805	21 557

3 Övrig information

Ansvarsnämnden har under år 2013 genomfört 13 sammanträden.

4 Beslut om verksamhetsredogörelse för kalenderåret 2013

Beslut om verksamhetsredogörelse för kalenderåret 2013 (HSAN Adm 2014/9-Ö) har den 21 februari 2014 fattats av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd i följande sammansättning.

Ställföreträdande ordföranden Caroline Dyrefors Grufman
Projektchefen Eva Estling
Ombudsmannen Åke Lundström
Verksamhetschefen Martin Rödholm
Leg. sjuksköterskan Lisbeth Löpare Johansson
Riksdagsledamoten Lars Tysklind
Riksdagsledamoten Ann Arleklo
F.d. riksdagsledamoten Marianne Kierkemann

Caroline Dyrefors Grufman